

LTV ģenerāldirektora amata konkursā –
jau seši pretendenti

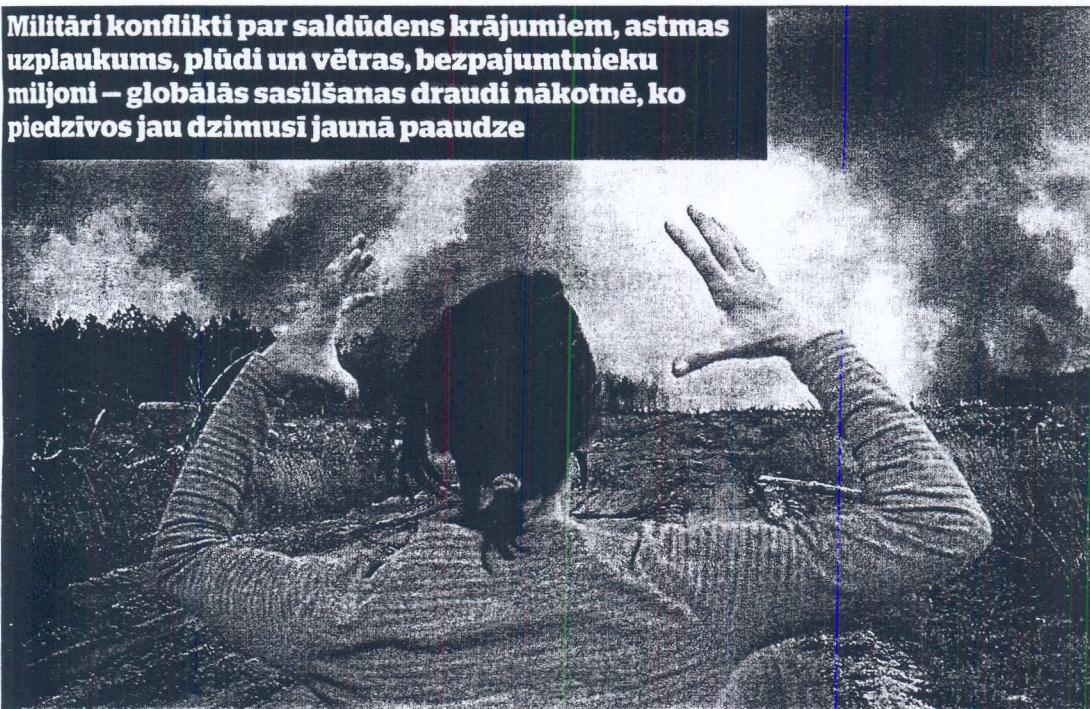
3.lpp.

Diena

LIELĀKĀS RĪTA LĪKRAKSTS WWW.DIENA.LV

SPURT DIENA, 2008. gads, 52 (5074). Cena 60 santimeti.

Militāri konflikti par saldūdens krājumiem, astmas uzplaukums, plūdi un vētras, bezpajumtnieku miljoni – globālās sasilšanas draudi nākotnē, ko piedzivos jau dzimusī jaunā paaudze

Zeme cilvēkiem sāks atriebties arvien bargāk

Tikko klajā nākusī filma 11.stunda aicina jaunatni domāt par citām vērtībām, jo līdz šim valdošā kāre pēc pārticības un izšķērdības pašus cilvēkus draud pazudināt. Lasiet 4.lpp.

Sāc uzkrāt tagad!
Lielākas procentu likmes.

* Gada procentu likme rezidentiem privātpersonām, termiņš 1 gads.
** Gada procentu likme rezidentiem privātpersonām.

Uzzini, kā nauda aug ātrāk:
6 701 0000 vai www.parex.lv

06
9 771407 129045
Saeimas
deputāte
Circene gatavojas
deju šovam
28.lpp.

Biežāk lido,
biežāk arī
sūdzas
9.lpp.

ES valstu
pilsonība
– par 90
tūkstošiem
eiro 11.lpp.

Ja dome
sašķelta,
Munkevi-
cam vieglāk
peldēt
21.lpp.

Tango
renesanse
Argentinā

GLOBĀLĀ SASILŠANA

Zeme jau izdzīvos, bet vai cilvēki?

Par lielāko klimata draudu tiek uzskatīts neremdināmais cilvēku patēriņš, kas dzīvības draudus pašiem cilvēkiem. Ar tikko klajā nākušu ASV filmu 11.stunda

Aleksandrs Vorobjovs, speciāli Dienai

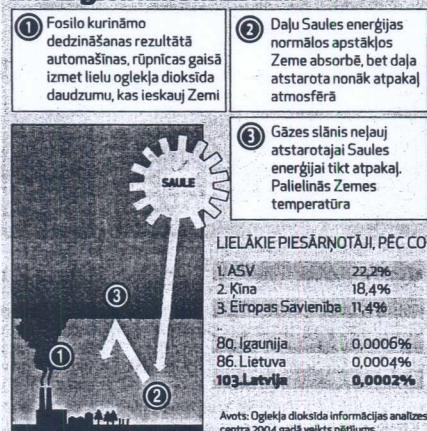
PROBLĒMA ir tāda, ka Zemes ir pārāk daudz cilvēku, kas tērē pārāk daudz dabas resuru pārāk ātri. Šādi globālās sasilšanas radīto viļes krīzi skaidro nupat uzmērtā Leonardo di Kaprio dokumentālā filma *11.stunda*. Līdz ar filmas pamirzīdi Latvijā aizsāktais akcija jauniešiem *Iedras-Cilvēki-Pārmaiņas*, kas aicina jauniešus aizdomāties par globālās sasilšanas draudiem un mudināties, lai glābtu pasauli.

Slikti ir visā frontēs, jo Zemei nodarīts pārāk liels kaitējums, un cilvēks ir pie tā vairojams, tādēļ nu jābūt gataviem dabas atriebībai, pauž filmā pieaicinātie ekologi. Drama par cilvēces rīcības graujošo ietekmi uz Zemes ekosistēmu ir ielikta filmas nosaukumā *11.stunda* ir šodienā, kad cilvēks vēl var visu vērst par labu, taču, ja šī iespēja netiks izmantota, notikšķēs cilvēces pastāvēšanas sekundes un cilvēks izmirs kā suga «11. stunda» iestājusies nevis Zemei, bet cilvēkam, kas savā tērēšanas kārē aizmirs par mērenību, kas nemozīmē nabadžību,» saka indiešu cilvēkās Orens Lions Vipaprat, pēc cilvēka sugars pazūšanas Zeme attīstīsies no cilvēka radītā posta un turpinās griezties ap savu asi. Filma piedāvā vēl kādu hronoloģisku salīdzinājumu — ja Zemes vēsturi iedomājas kā vienu kalendāru gadu, tad cilvēks tajā pastāv tikai 31.decembra pēdējās 15 minūtēs. Protī, cilvēks ir joti jauna suga, kura savās 15 minūtēs videi nodarīja vēl nepieciešamu jaunu.

Filma vēsta par šī brīža Zemes ekosistēmas sadragāto stāvokli. «Lauņākais globālās sasilšanas attīstības scenārijs ir tāds, ka Zeme kļūs līdzīga Venēriai ar +25°C gaisa temperatūru un skābo lietu — cilvēks šādos apstākļos nevarēs izdzīvot,» filmā saka viens no ekspertiem matemātikis Kristens Hokings. «Industriālā civilizācija radījusi neatgriezeniskus postījumus videi. Politiki un korporāciju līderi sistemātiski ignorēja acīmredzamo globālo sasilšanu,» filmā pauž Leonardo di Kaprio.

11.stunda, kuras devīze ir «patērē mazāk, dzīvē vairāk», piedāvā daudzus risinājumus, kā rast zaudētu harmoniju ar vidi. Taču filmas veidojāji uzsvēr, ka cilvēci nav atlicis laika pārdomām — ir jārīkojas, pilnībā pārveidojot domāšanu.♦

kas ir globālā sasilšana?

▲ PATLABĀN Zemes atmosfēras vidējā temperatūra ir 15°C. 2001.gadā ANO eksperti izteica prognozes, ka līdz XXI gadsimta beigām tā pieauga par 4,5°C. Jau pēc diviem gadiem, pārreķinot prognozi pēc globālās sasilšanas jaunākajiem datiem, iznāca 6,5°C pieaugums.

globālās sasilšanas radīti efekti

■ **Kūst ledāji.** Piektādaja ledus Arktikā jau ir izkusis Ekologu brīdinātā, ka ar esošajām fosilo kurināmā izmantošanas jaudām **jau līdz šai gadsimta beigām** izkusis arī atlīkais arktiskais ledus.

■ Ledāju kušana pēc zinātnieku aplēsēm draud ar pasaules okeāna līmeni celšanos par aptuveni sešiem metriem. Tādējādi okeāns applūdinātu aptuveni miljarda cilvēku jeb katrā sestā Zemes ledzīvotāja mājās.

■ Vēl aptuveni miljards cilvēku, lielākā daļa no tiem — Āfrikā, var **ievēlēt bojā militārās sadursmēs cīņā par dzērēmo ūdeni**. Politologi liež, ka kari par saldūdeni, kura gadsimta vidū var nepliektis visiem cilvēkiem, izvērtīties par politisko haosu.

■ Jau šobrīd **vētras** ir kļuvušas par trešādaju, bet **viesulvētras — pat ar pusī spīcīgākas**. Jau šai gadsimta vidū to cilvēku skaits, kas meklēs patvērumu no dabas un ekoloģiskām katastrofām, var sasniegāt 150 miljonus.

■ Gaisā aizvien vairāk nonākošo kvēpu un izplūdes gāzu apjomī **pēdējos 20 gados desmitkāršojuši bērnu saslimību ar astmu**. Medīti izvirza hipotezes par globālo klimata pārmaiņu saistību ar pieaugošo vēžu, autīsmu, Parkinsona un Alcheimera slimību izplatību.

filmas 11.stunda ieteikumi

■ **Jādzīvo mazēni, alzīmirstot par bezpārdošbu.** Piemēram, ASV iedzīvotāji mārīna kopšanai vien tērē vairāk naudas, nekā Indijas valdība leķeši nodoklis.

■ **Jāstiešo zinātnieku izstrādītās «guvīšanas tehnoloģijas**, kas mazāk kaitē videi nekā šobrīd izmantošas. Pieletējot tās, cilvēce ņodīs tās vien desmitot daļu no patlabāni praktizētā izšķērķīgās rūpniecības tērētajiem resursiem.

■ **Rūpniecība jāpārkārtīgi** no ņodības «atkritumu rūpniecības», kas saražo 30 reizes vairāk atkritumu nekā preču uz vairākkārt izmantojamu materiālu razošanai.

■ **Valstiskā līmeni** piedāvāt arī **malīnāt nodokļu likums**, nemot īleķu maksu no tiem, kas piesārno vidi, un atbalstot videi draudzīgo salīmēkošanu.

■ **Jāintensificē** etnoloģisko energētiku, leģuves avotu **jaudus**, uzvaru no naftas pārleidot uz saules, vēja un bīrmassas izmantošanu. Jāpārveido arī uz ekoloģisko būvniecību.

> Ko darīt un mācīties Latvijai > Kas ir lielākais

RAIMONDS VĒJONIS
(ZS), VIDES MINISTRS, PĒC FILMAS 11.STUNDA NOSKATĪŠANĀS

Ir grūti runāt pēc šādas filmas. Globālā sasilšana ir cilvēka neapzinātās un biežāk apzinātās rīcības radīta Zemes «slimība». Var šķist, ka atsevišķs cilvēks, kas ir tik mazīš, salīdzinot ar mūsu planētu, tai nevar dot būtisku ietekējumu. Taču ir līdzība ar grippas viru — tas ir joti mazs, bet cilvēkam, ja nelieto pareizas zāles, var beigties pat nāvējoši. Šīs zāles varētu būt cilvēku apzīpa. Valstiskā līmeni piedāvāt arī malīnāt nodokļu likums, nemot īleķu maksu no tiem, kas piesārno vidi, un atbalstot videi draudzīgo salīmēkošanu.

Jāpārveido arī uz ekoloģisko būvniecību. Būtiskākās lietas, kas šeit minamas, ir saistītas ar enerģētiskās jomu. Latvija dala se **neizvērēto Izmešu kvotu** tirdzniecības izlieto energoeffektivitātes pasākumiem. Otrs ir noteikumi, kas uzlīks par pienākumu visiem degvielas tirgotājiem ieviest 5% biodegvielas piemaisījumu.

Jāpārveido arī uz ekoloģisko būvniecību. Būtiskākās lietas, kas šeit minamas, ir saistītas ar enerģētiskās jomu. Latvija dala se **neizvērēto Izmešu kvotu** tirdzniecības izlieto energoeffektivitātes pasākumiem. Otrs ir noteikumi, kas uzlīks par pienākumu visiem degvielas tirgotājiem ieviest 5% biodegvielas piemaisījumu.

ULDIS OSIS
EKONOMISTS

Patlabān lielākā aktualitāte ir pasaules ekonomikā ir Āzijas valstu straujā attīstība. Sevišķi strauji attīstās Kina, kuras ekonomika gada palielinās par 10%. Indijas ekonomika aug aptuveni tādā pašā tempā. Taču ir būtiski izvērtēti, par kādu cenu pieaugums panākts. Āzijas valstu gadījumā atbilde ir nesaistīga zemes dzīvības resursu izmantošana. Tomēr arī šo valstu iedzīvotāji klūst prasīgāki pret vietu, kurā viņi dzīvo. Arī vairāk arī aizlīt iestājās par tūru vidi, kas Āzijas rūpniecībām būs nebūjis papildu izdevums. Tas varētu piebremzēt urādzīzvarot Šo valstu attīstību.

Daudzi vides aktivisti īsteno dažādas kampaņas, lai globālās sasilšanas draudiem pievērstu sabiedrības uzmanību. Tiesa, sociālanthropologu vidū izskan viedoklis, ka ar to ir daudz par maz, ir jānotiek kam loti īpašam, un tikai tad cilvēki aizdomāsies

Ē ki uz tās? Atkarīgs no mums

kāpina ražošanas apjomus un tā bojā klimatu. Izmaiņas tajā savukārt rada jaunieši tiek aicināti uz lietām raudzīties savādāk

Pērn ANO nāca klajā ar datiem, kas atspoguļo cilvēka radītā iespāida katastrofālo raksturu — temperatūra cejas par 0,7°C ik gadu un prognozēto gadsimta temperatūras celšanos varam piedzīvot jau tuvākajā desmitgadē. Attēlā: panicis kalnu kūrorts Austrijā.

FOTO - AFP/SCANPIX

lākie ekonomiskie draudi?

ANDRIS VILKS
SEB GALVENAIS EKONOMISTS

ite
tijas
evišķi
s eko-
ar 10%.
tuveni
būtiski
augums
dijumā
es dzīlu
nēr ari
prasi-
dzīvo.
stājas
ipnie-
izde-
zēt un
tību.

Neracionāla attieksme pret tērēšanu radīusi civilizāciju, kas veic tik daudz lieku, pat muļķigu tērinu. (...) Sabiedrība atrodas brīdi, kad jārisinās problēma, kurā savijies politikas, ekonomikas, vidūrējus un citu sistēmu sadarbības nepietiekamība. (...) Jāmaiņa vērtību sistēma, taču impulsm jānāk no pārtikušām valstīm. ASV nevēlas to darīt, daudzēm ir cerības, ka šo cilvēces saliedēšanas funkciju uzmēsies strauji augošā Kina, bet nedrīkst aizmirst, ka tās ekonomika balstās uz cilvēku un dasbas resursu ekspluatāciju. Attiek cerības uz sabiedrību, jo tai ir spēks.

**Aicinām
vidusskolēnus
pieteikties
filmas
11.stunda bezmaksas
seansiem**

pa tālruni 67063343 val
www.diena.lv/11.stunda

Akciju Idejas — cilvēki — pārmaiņas organizē Laiķaksts Diena, Latvijas Valsts meži, SEB Unibanka un Forum Cinemas.

> Kas jūs pārsteidza filmā? No kā jūs būtu gatavi atteikties, lai neciestu klimats?

ANETE (15)

Filmā visvairāk pārsteidza dokumentālie kādri par klimata pārmaiņu radītām dabas katastrofām, jo Latvijā neko tādu nevar redzēt. Pasākumā bija runāts par galas ražošanas negatīvo ietekmi uz vidi, tādēļ būtu gatava atteikties no tās ēšanas. Protams, mans ieguldījums saudzīgākai attiekīm pret Zemi varētu būt elektroenerģijas taupīšana, piemēram, lietot modernās spuldzes, kas efektīvā izmanto elektribu.

LUĪZE (11)

Interesants šķita filmas vizuālais vēstījums — dabus ainavas uzņemtas loti prasmīgi, tādēļ bija saistoši cītītes. No dzirdētā intereantī līkā, ka amerikāņu bērni līdz brīdinā, kad sāk mācīties koledžā, pazīst aptuvei tūkstoši dažādu korporāciju logotipu. Tomēr vienī nevar nosaukt 10 augus vai dzīvniekus, kas sastopami vīnu mājas tuvumā. Esmu gatava kļūt par vegetārieti, kaut mazliet varu uzlabot Latvijas vidi, šķirojot atkritumus.

ĒRIKS (18)

Man patika kāda eksperta teiktais — globālā sasilšana nenotiek pārmērīga resursu ietojuma, izmēru neattirīšanas vai citas cilvēka neapdomīgas rīcības rezultātā, bet drīzā aplāmas domāšanas dēļ. 11.stunda citē Mihaila Gorbačova teikto, ka ir nepareizi cilvēku uzskatit par dabas pavēlnieku. Šim nolukam būtu aizliedzis lietot polietīlenā maiņus. Tāpat tās kīmikālijas, ko lieto pārtikas ražošanā.

VIJA (16)

Godīgi sakot, filmā redzēto pamātā jau zināju, jo arī pirms šī pasākumu interesējos par vides aizsardzības tēmu. Patika filmas veidojumi piešķirtie risinājumi, piemēram, par saules enerģijas plašāku plielietojumu, netrējot tik daudz izsmējamo resursu. Arī par ekoloģisko būvniecību bija stāstīts visumā saistoši. Lai atbalstītu filmas rosināto tauņības ideju, varētu pirkt dabisku pārtiku, kas nav iesaistota desmitiem kārtās celofāna. Noprotu, ka varētu iztikt arī bez galas.

JĀNIS (16)

Visa filma bija interesanta, pat grūti izcelt kādu tādu, kas likās vairāk saistošs nekā pārējais stāstītais. Varētu atteikties no galas, kā arī ievērot vides ministra Raimonda Vejona minētās lietas, kuru dēļ bezjēdzīgi tērējam resursus — ejot prom no istabas, izslēgt gaismu un tamldzīgi. Ja šādi apdomīgi un saudzīgi rīkotos visi cilvēki, tad neapšaubāmē būtu arī rezultāts.

KRISTĪNE (15)

Ļoti iespaidoja filmā ietvertie kādri par dabas katastrofām, pēc kurām paliek miruši dzīvnieki, ari cilvēku līki. Šīs globālās norises navērītā vienaldzīgu, jo attiecas uz katru no mums. Lai klimats nemainītos tik strauji, varētu mazāk braukāt apkārt ar automaņiem. Arī sev vēlētos nevis ielu, vidi piesārnojošu auto, bet gan mazu, ekonomisku un videi draudzīgu spēkratu.

TOMS (14)

Pārsteidzoši filmā bija fakti. Piemēram, ka cilvēka organismā vienlaicīgi notiek kvadrijons, kas ir skaitlis ar 24 nullēm, darbibu. Vēl tas, ka 99,9999% uz Zemes jebkad pastāvējušo augu un dzīvnieku sugu ir izmirušas. Arī par šodienas rūpniecības radīto pārēšņojumu, ka uz vagonu produkcijas tehnoloģijas rada 32 vagonus atkritumu. Es varētu racionalākā izmantot elektribu, jo jāpielāgojas cilvēka radītām pārmaiņām dabā. Ari no maiņiem vajadzētu atteikties.

IEVA (16)

No filmā redzētā visvairāk iespaidoja 2005.gadā viesuvētras Kotrīna izpostītās Nūrleānas skati. Mūsu ģimene atteicās no televizora. Sākumā protestēju, bet tad sāku pie tā pierast, un tagad dzīve bez televizora šķiet pašsaprotama. Arī lepikšānās paradūmus varētu mainīt, piemēram, atteikties no polietīlena maiņiem un biežāk iegriezties tirgū vai ekoloģiskās pārtikas tirdzniecības vietās.

IEVA (15)

Mani uzrunāja filmā paustais viedoklis, ka pasaule var izdzīvot arī bez cilvēkiem, ja tie ietu bojā, taču cilvēki nevar izdzīvot bez šīs planētas. To ir svarīgi apzinātās. Resursu un līdz ar to vides saudzēšanā var iesaistīties jebkurš cilvēks, piemēram, neatstājot tāpat vien ieslēgtu televizori vai mūzikas atskanotāju. Jaunieši protams, labprāt pirktu daudzādā saldumu un citu nevajadzīgu lietu, bet, ja pacenšas, var iztikt arī bez to iegādes.